

LUTHER, REFORMÁCIA A POLITIKA

Luther sa v otázkach svedomia a viery nepodriadil ani pápežovi ani cisárovi, lebo ich vôľa bola v rozpore so Svätým Písmom. S výzvou na uskutočnenie reformy sa obrátil na „kresťanské kniežatá nemeckého národa“. A tak sa otázky svedomia a viery pomiešali s problémami nacionalizmu a politiky.

V komentári k žalmom z r. 1519 Luther napísal: „Preto je odporná rímska bezbožnosť (*impietas*), ktorá o cirkvi sníva svoje lži, lebo cirkev nemôže byť nič iné ako zhromaždenie duchovných ľudí (*congregatio spiritualis hominum*), nie na nejakom mieste, ale v tej istej viere, nádeji a láske Ducha.“ Ale nie všetci Lutherovi prívrženci a ochrancovia boli „zhromaždením duchovných ľudí“. O svetských vládcov r. 1523 napísal: „Od počiatku sveta je múdre knieža vzácny vták a ešte oveľa vzácnejším je zbožné knieža. Vo všeobecnosti sú to najväčší hlupáci, alebo najhorší darebáci na zemi“. Ako však dať dohromady reformu opierajúcu sa o moc slova a čistotu svedomia s vládnutím prostredníctvom zákonov a donucovania? Súbor odpovedí na tento problém dostal názov „Lutherovo učenie o dvoch ríšach“.

Lutherove politické vyjadrenia vznikali ako reakcie na nástojčivé problémy súčasnosti: politický konflikt s pápežom, vojna s cisárom, veľká sedliacka vojna, turecká hrozba... Príčiny sedliackej vojny (1524-26) Luther vo *Výzve k mieru* pripísal šľachte: „V prvom rade nemôžeme nikomu inému na svete poďakovať za takéto neporiadky a vzbury, ako vám, kniežatá a páni, obzvlášť vám, biskupi, šialení farári a mnísi... nič iné nerobíte, ako týrate a vyciavate, aby ste mohli viesť svoj drahý a namyslený spôsob života, až to bežný chudák už nemôže zniesť“. Ale v spise *Proti lupičským a vraždiacim hordám sedliakov* odmietol sedliacke chápanie slobody kresťana ako sociálneho oslobodenia. Tvrdými slovami vyzval šľachtu na potlačenie povstania: „Preto, milí páni, ...bodajte, bite, zabíjajte koho môžete. Ak pri tom zomriete, dobre pre vás! Lepšiu smrť si nemôže nikto vybrať, ako zomrieť pri poslušnaní Božieho prikázania [napísanom] v [liste] Rimanom 13...“

Učenie o dvoch ríšach netvorí jednotnú a ucelenú politickú teóriu. Jeho komplikovanosť a proti-rečivosť niektorí odborníci označujú ako „bludisko učenia o dvoch ríšach“. Raz sú tieto „dve ríše“ oddelené („...záležitosti peňazí, majetku, života alebo cti treba ponechať svetským súdom. ...Duchovné záležitosti nie sú peniaze ani telesné veci, ale viera a dobré skutky“), inokedy sú obe ríše súčasťou Božej vlády („Lebo aj svetská vláda sa môže nazvať Božou ríšou. ...ale je to ríša ľavou rukou“). Hranice medzi ríšami sa rôzne posúvajú, ale Luther vždy trvá na zvrchovanej vláde Boha nad svetom a bojuje o zachovanie jednotnej kresťanskej spoločnosti.

Všetci reformátori, nielen Luther, sa pokúšali zachovať teokraciu v kresťanskej spoločnosti aspoň na národnej alebo štátnej úrovni. No vyňatie inštitúcií politickej moci spod cirkevnej vlády znamenalo, že po Reformácii ostala cirkvi predovšetkým moc slova. Tak to bolo aj v prvom storočí pri jej zrode.